

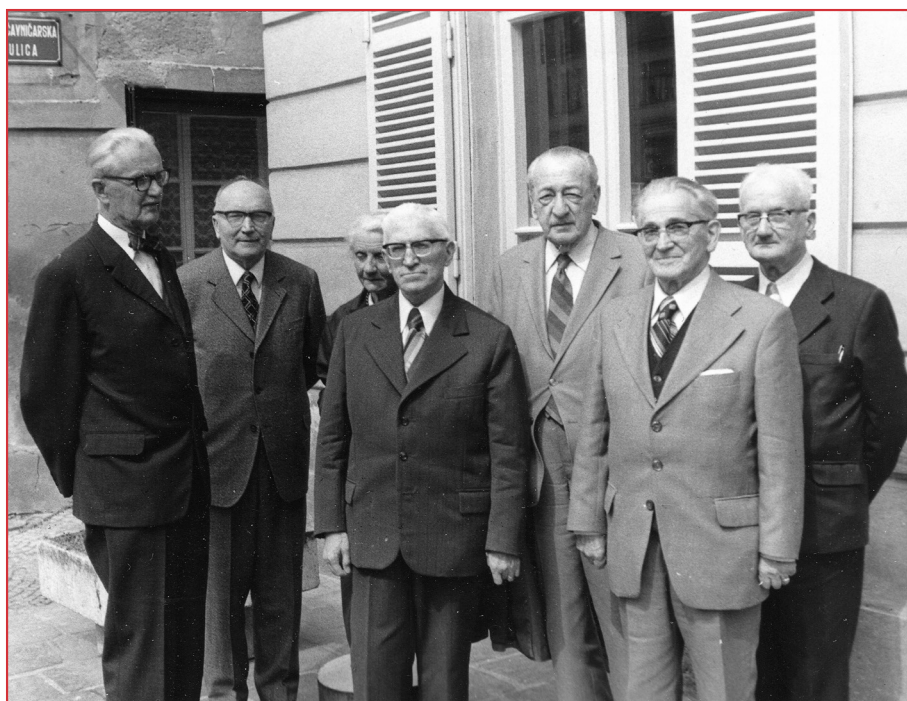
1 Življenje, delo in bibliografija Milana Grošlja

1.1 Življenjepis

Milan Grošelj se je rodil 19. septembra 1902 v Kamniku. Tam je ostal do svojega devetega leta, tj. do konca osnovnega šolanja na ljudski šoli, vendar od petega leta dalje ni več živel doma, temveč v rejniških družinah, kajti dotlej je že izgubil oba starša. Leta 1912 je odpotoval v Ljubljano na predhodnico današnje Gimnazije Poljane – II. državno realno gimnazijo, ki pa je bila tedaj še klasična – in 6. julija 1920 z odliko opravil maturo po predpisih za humanistične gimnazije.

Slika 1: Grošljev razred pri maturi (1920). Milan Grošelj je drugi z leve v prvi vrsti, poleg njega sedi razrednik Ivan Maselj. Vse slikovno gradivo je vzeto iz družinskega arhiva.

Slika 2: Zadnja obletnica mature (1978), ki se je je udeležil Milan Grošelj (drugi z leve).

7. oktobra istega leta je vpisal redni študij klasične filologije in primerjalnega jezikoslovja na ljubljanski Filozofski fakulteti, takrat članici Univerze Kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev, in tu študiral v zimskem in poletnem semestru študijskega leta 1920/21. Zimski semester 1921/22 je preživel na študiju na Filozofski fakulteti v Beogradu in zatem do konca poletnega semestra 1924/25 spet študiral v Ljubljani. Na ljubljanskem Oddelku za klasično filologijo je v tem obdobju poučeval grško in rimsko književnost »kontraktualni« (pogodbeni) red. prof. dr. Ivan Lunjak (1847–1935), po rodu Čeh, poprej profesor na univerzah v Petrogradu, Moskvi in Odesi. Pri njem je Grošelj poslušal predavanja iz zgodovine rimskega govorništva, rimskega zgodovinopisja, zlate – avgustejske – in srebrne rimske književnosti, rimskega epa in rimske satire in se udeleževal interpretacij in seminarjev o pomembnih delih antične književnosti. Največkrat je šlo za poezijo – v indeksu so zabeležene Evripidova tragedija *Medeja*, Horacijeva poezija, *Iliada*, Ovidijeve *Heroide*, Terencijeva komedija *Andria* (*Dekle z Androsa*), Propercijeve elegije, Vergilijeva *Eneida*.

Najde pa se tudi proza: Demostenov govor in Apulejeva pravljica o Amorju in Psihi, ki je še leta pozneje vnela Grošljevo raziskovalno žilico in nagnjenje k etnološkim študijam.

Jezikovne in prevajalske vaje, latinski in grški proseminar, so v času njegovega študija vodili predvsem honorarni sodelavci: dr. Josip Pipenbacher (1869–1949), sicer znan kot pisec srednješolskih učbenikov, dr. Jože Debevec (1867–1938), avtor prvega slovenskega prevoda celotne *Božanske komedije* in pisec prve obsežnejše študije o antični drami v slovenščini, in Ivan Maselj, srednješolski profesor, ki je bil v gimnaziji Grošljev razrednik. Leta 1923 se je zaposlil na oddelku dr. Fran Bradač (1885–1970), plodovit prevajalec in slovaropisec, in kot docent zasedel katedro za grščino; predaval je atiško dramo, grško liriko, skladnjo grškega jezika, helenistično književnost ter vodil seminarje o *Iliadi*, Ajshilovi in Evripidovi tragediji in Aristofanovi komediji. Za poudarjeno jezikoslovno zanimanje, ki ga je na svoji znanstveni poti pozneje pokazal Milan Grošelj, pa ni brez pomena, da je leta 1922 začel s predavanji na primerjalnem jezikoslovju doc. dr. Karel Oštir (1888–1973), prav tako poznejši akademik, ki ga je Grošelj zaradi izjemnega jezikoslovnega znanja vse življenje visoko cenil in kot študent poslušal vse do diplome. Oštir je imel izjemen razpon predavanj: od (razmerno pričakovane) indoevropske slovnice do predindoevropskega glasoslovja in besedišča in litovskega seminarja.

Kot je razvidno iz Grošljevega indeksa, je poslušal tudi predavanja na drugih oddelkih. Nekatera, denimo pri profesorju pedagogike Karlu Ozvaldu, so bila pedagoška, najjasneje pa se iz seznama inskripcij izluščita zanimanje za antično umetnost in arheologijo (kot predavatelja sta vpisana Josip Mantuani, umetnostni in glasbeni zgodovinar in arheolog, in Vojeslav Molè, prav tako umetnostni zgodovinar in arheolog) in za francosko in slovensko književnost. S področja književnosti so kot predavatelji vpisani Friderik Juvančič, slovničar in – zlasti dramski – prevajalec; Lucien Tesnière, znamenit francoski jezikoslovec; lektor francoskega jezika René Martel; literarna zgodovinarja France Kidrič in Ivan Prijatelj. Enaka podoba se izriše iz Grošljevega beograjskega indeksa, saj je v Beogradu poleg klasičnofiloloških in zgodovinskih predmetov (predavatelja Nikola Vulić, Veselin Čajkanović) poslušal tudi predavanja iz francoske in nemške književnosti ter litovščine.

Univerza Kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev v Ljubljani.
 Universitas regni Serborum, Croatorum et Slovenorum Ljubianensis.

INDEKS
INDEX

predavanj rednega slušatelja
scolarum scolastici ordinarii

Groselj Milan - a

rojstni kraj Kamnik (Gorenjska)
ortus ex

Vpisan
Inscriptus

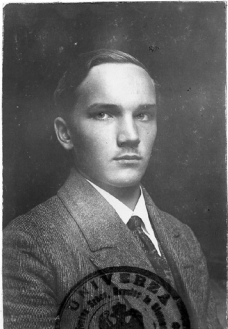
na fakulteti filozofske
in facultate

dne 7. oktobra 1920.
die

Decanus:
Prijatelj

Slika slušatelja
scolastici effigies

Lastnoročni podpis slušatelja
Scolastici nomen proprium

Groselj Milan

1		Slušateljjevo ime <u>Groselj Milan</u> Scolastici nomen		rojstni kraj <u>Kamnik</u> fakulteta <u>filozofske</u> ortus ex facultas	
		Zimski semester študijskega leta <u>1920/21.</u>		reci <u>ki so do te točke najprej denarjetele</u>	
		Semestrski habermum anni scolarii <u>auditionum</u>		dicas	
Ime docenta Magistri nomen	Naslov predavanj Index scoliarum	Tedenske ure Horae hebdomadales	Docent potrdi lastnoročno Magister testatur manu propria		Opombe Notae marginales
			Inskripcija inscriptionem	frekvenca frequentationem	
<u>P. Krauhnjak</u>	<u>Zgodovina rimske obkrovnije.</u>	<u>3 (tri)</u>	<u>Groselj</u>	<u>Groselj</u>	
<u>P. Ivančič</u>	<u>In terpretacija človeške duše</u>	<u>2 (dva)</u>			
<u>P. Krauhnjak</u>	<u>Interpretacija sveta in pesniške tvorbe</u>	<u>2 (dva)</u>			
<u>Dr. Josip Piperbach</u>	<u>Litinske pesmi</u>	<u>2 (dva)</u>	<u>Piperbach</u>	<u>Piperbach</u>	
<u>Dr. Josip Delbec</u>	<u>Grški prodavnice</u>	<u>2 (dva)</u>	<u>Delbec</u>	<u>Delbec</u>	
<u>Prof. Videmec Juravnci</u>	<u>Zgodovina francoske glodalnice</u>	<u>2 (dva)</u>	<u>Juravnci</u>	<u>Juravnci</u>	
<u>Dr. Franc Videmec</u>	<u>Starinske literarne vprašanje</u>	<u>3 (tri)</u>	<u>Videmec</u>	<u>Videmec</u>	
<u>Dr. Karel Oswald</u>	<u>Filozofske vprašanje</u>	<u>3 (tri)</u>	<u>Oswald</u>	<u>Oswald</u>	
<u>Dr. Josip Manduš</u>	<u>Zgodovina grške umetnosti</u>	<u>2 (dva)</u>	<u>Manduš</u>	<u>Manduš</u>	Decan Decanus potrdi veljavnost semestra: testatur semestre rite peractum:

Sliki 3 in 4: Indeks ljubljanske Filozofske fakultete: stran s podatki in sliko imetnika in prva stran inskripcij.

Na podlagi vseh navedenih dovoljnih ocen celokupnega izpita se prizna
v zmislu člena 28. uredbe filozofske fakultete kandidatu srednješolskega
učiteljstva g o s p o d u M i l a n u G R O Š L J U

----- sposobnost, da more učiti
l a t i n š č i n o i n g r š č i n o v v s e h
r a z r e d i h s r e d n j i h š o l. -----

Univerza Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev
v Ljubljani.

V LJUBLJANI, dne 25. junija 1925.

Rektor:

Dekan filozofske fakultete:

Hinterlechner

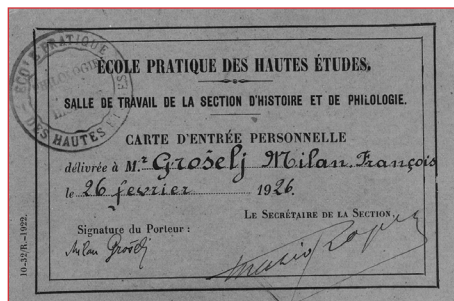
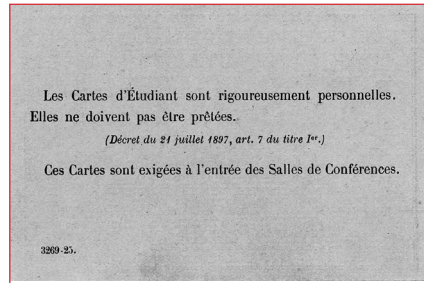
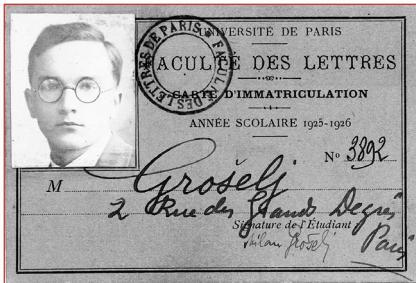
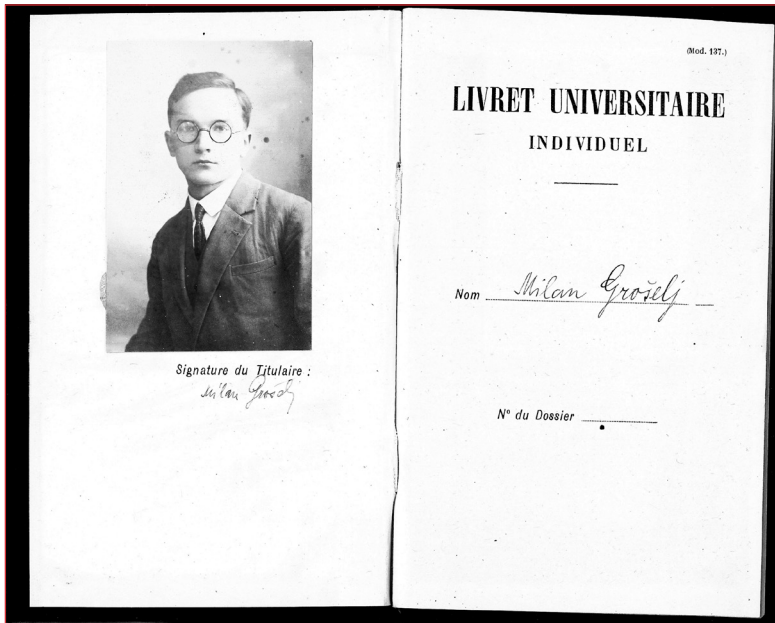
Guduil Hauptmann

Ocene: 10 (odlično), 9–8 (prav dobro), 7–6 (dobro), 5–1 (nezadostno).

Kandidat je naredil izpit, ako znaša ocena vsakega posameznega pismenega in ustnega
izpita najmanj 6.

Slika 6: Prva stran »Izpričevala o usposobljenju za pouk na srednjih šolah«.

Slike 7, 8 in 9: Indeks in študentska izkaznica Université de Paris, študentska izkaznica École pratique des Hautes Études.

Po vrnitvi je služboval kot srednješolski profesor na gimnaziji v Sremskih Karlovcih, gimnaziji v Prilepu in naposled Klasični gimnaziji v Mariboru, leta 1936 pa je prišel na Klasično gimnazijo v Ljubljani. Profesorski službi se je po pričevanjih njegovih nekdanjih dijakov posvečal z vso zavzetostjo in v tem času sam ali s sodelavci pripravil obsežno komentirane šolske izdaje latinskih avtorjev, ki so bili na programu v gimnaziji (Salustija, Cicerona, Ovidija, pisma Plinija mlajšega, pozneje še Tacita in Horacija) – še danes edine, ki so dijakom in študentom latinščine na voljo v slovenščini. V pismu prijatelju pravniku Oktaviju Čeku, datiranem 23. februarja 1927 v Sremskih Karlovcih, je zapisal o načrtih za izdajanje slovenskih komentarjev h klasičnim avtorjem:

[...] Zadnje čase sem mnogo razmišljal o vrednosti že enega samega človeka in sklenil sem nekaj malega tudi zase. Sicer je tudi meni težko govoriti o sebi, toda naj bo: s tem prevzamem nekako obveznost, da namero izvedem. Hočem spraviti na noge nekako društvo, ki bi – o groza! – skrbelo za izdajo slovenskih komentarjev latinskih in grških klasikov. Neko malo delo sem že začel. Škoda, da nisem v Ljubljani, da bi lažje zbadal naše zaspane filologe, ki – razen prof. Sovréta – prav ničesar ne delajo; mogoče sem malo prehud; pa to je včasih celo dobro. – Za sedaj torej mislim na to; druge misli »visokoleteče« sem pokopal. [...] Kljub temu ali vprav zaradi tega bi pa rad vsaj nekaj storil: konec koncev, če sestavim iz vseh mogočih knjig par dobrih komentarjev, vsaj voljo pokažem in mi bomo imeli nekaj, česar dosedaj nismo imeli.

Še eno »važno« stvar sem »odkril«: dosedaj sem samo prebiral. Toda to s človekom tudi propade ali pa ima koristi od tega le malo ljudi. Zato je bolje, da po obveznih študijah človek vzame v roko eno samo stvar in se tej posveti. Le na ta način more nekaj znati in zato tudi nekaj koristiti. [...] Res je, da se je treba za to žrtvovati, ker se duševno obzorje zoži, toda to je edina pot – vsaj za navadne smrtnike. Eno leto sem sicer že zamudil – zlasti v Parizu bi bil lahko precej napravil –, toda mislim, da se dà še precej napraviti, vsaj dokler sem še mlad in malo – idealen. [...]

da mi to tako govoriš o meni, toda naj bo: s tem posebnim
 naklonom, da namreč izvedem. Tvojim upraviteljem na moji
 nakloni dostojno, ki bi - o gresu! - dobilo za vsakega od
 tvojih komentirjev letnik in gahtil blazno. Taki mali
 delci so v svet. Še da vidim s Ljubljani, da bi lahko
 spadal naše vzgojne filozofe, ki - razen prof. Lovčiča -
 pravi učitelj ne delajo; mnogi so malo pehadi; ga to je vidi.
 et celo dobro - Za nedej, tvoj misli na to; drugje misli
 ali, vseh tvojih! in pehadi. Mogoče bi se spominjam tvoj, ki
 si me odino poznal ali je vsaj povedal o meni, kar mi je v
 del jasno; oči mi mi; tvoj delo medajstrelski profesor.
 Tvoj delo ali najar razmišljanje bi ga rad vsaj nekaj stvari
 koncem koncem se ustvarim in vseh mojih stvari so dobrih del.
 misljal, vsaj velja pohvaliti in mi brzo imeli, ^{neki} kadar delo
 naj mislo imeli.

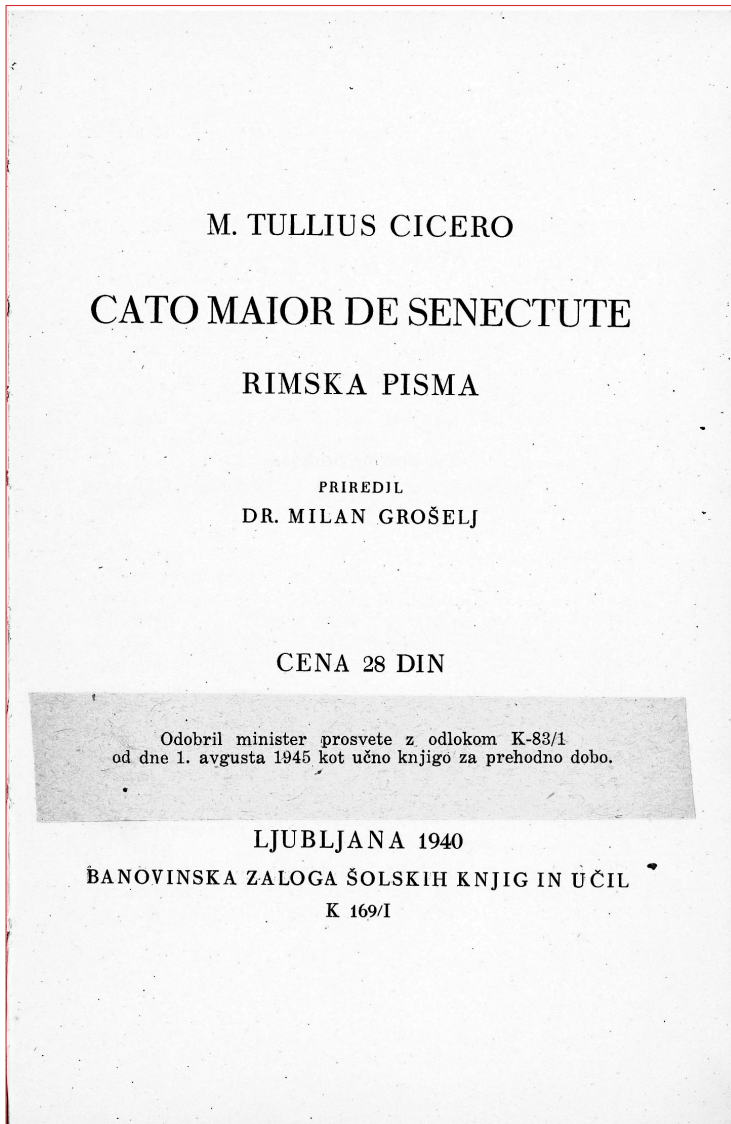
Tvoje največje stvar so volitvi, dostojaj, in vsaj
 prebrati. Toda to s tvojimi tudi izgovori ali ga imo del.
 niče od tvojih in malo ljudi. Dato je delo, da ga odpravim tvoj
 delo, starih vsaj s roko in samo stvari in se tvoj govori.
 Lina to naša more nekaj stvari in vati delo nekaj deli.
 tvoj. Medicinske raziskave dostojno videlo me misljal delo.
 nekaj; Raz je, da se je štela na to dostojno, ker se delo.
 ne stvari vidi, toda to je odina goli - vsaj so naravno
 stvari. Tvoje leto so misli se samodil - štati v tvoj delo
 in lahko vsaj naprati - toda misli, da u di se pravi;
 - pravi; vsaj delo so se videl in malo - videlo.

Mogoče to razmišljanje, kaj praviš: s tvoj in francoske,
 latinščine in tvoj (Klasični, delo, Zgodba, literarni govori, štati
 delo in tvoj in tvoj štati) in tvoj (Korac in
 tvoj) štati in se od tvoj in tvoj profesor, s katero

Slika 10: Odlomek iz pisma Oktaviju Čeku, datiranega s 23. februarjem 1927 v Sremskih Karlovcih.

Slika 11: Razred na klasični gimnaziji. Milan Grošelj sedi skrajno desno v prvi vrsti med profesorji.

Slika 12: Šolska komentirana izdaja Ciceronovega filozofskega dialoga *Cato Maior de senectute* in Ciceronovih in Plinijevih pisem (1940).

Vzporedno s poučevanjem in s tem povezanimi dejavnostmi je Milan Grošelj deloval tudi na znanstvenem področju. 30. junija 1934 je na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, tedanje Univerze kralja Aleksandra I., pod mentorstvom Frana Bradača in Karla Oštirja dosegel doktorat z disertacijo »Iz sintakse latinskega genitiva in dativa«.

UNIVERSITAS LITTERARUM ALEXANDRINA IN URBE LJUBLJANA CONSTITUTA

NOS

SLAVIČ MATIJA

THEOLOGIAE DOCTOR STUDIUM BIBLICI ANTIQUI TESTAMENTI PROFESSOR ORDINARIUS

H. T. UNIVERSITATIS RECTOR

OŠTIR KAROL

PHILOSOPHIAE DOCTOR LINGUISTICAE INDOEUROPAEAE PROFESSOR ORDINARIUS

H. T. PHILOSOPHORUM ORDINIS DECANUS

RAMOVŠ FRANČ

PHILOSOPHIAE DOCTOR LINGVAE SLOVENICAE PROFESSOR ORDINARIUS

PROMOTORIS MUNERE FUNGENS

IN

VIRUM CLARISSIMUM

GROŠELJ MILAN

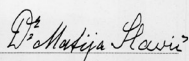
KAMNIK IN BANATU DRAVENSI ORTUM

POSTquam ET DISSERTATIONE QUAE INSCRIBITUR „IZ SINTAKSE LATINSKEGA GENETIVA
IN DATIVA“ ET EXAMINIBUS LEGITIMIS IN LINGUA LATINA
DOCTRINAM SUMMA CUM LAUDE PROBAVIT

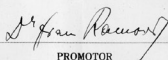
DOCTORIS PHILOSOPHIAE NOMEN ET HONORES IURA ET PRIVILEGIA

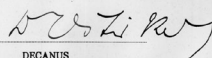
CONTULIMUS IN EIUSQUE REI FIDEM HASCE LITTERAS UNIVERSITATIS SIGILLO
SANCIENTAS CURAVIMUS

DATUM LJUBLJANAE DIE TRIGESIMO MENSIS IUNI MCMXXXIV

RECTOR

PROMOTOR

DECANUS

Slika 13: Listina o doktoratu (1934).

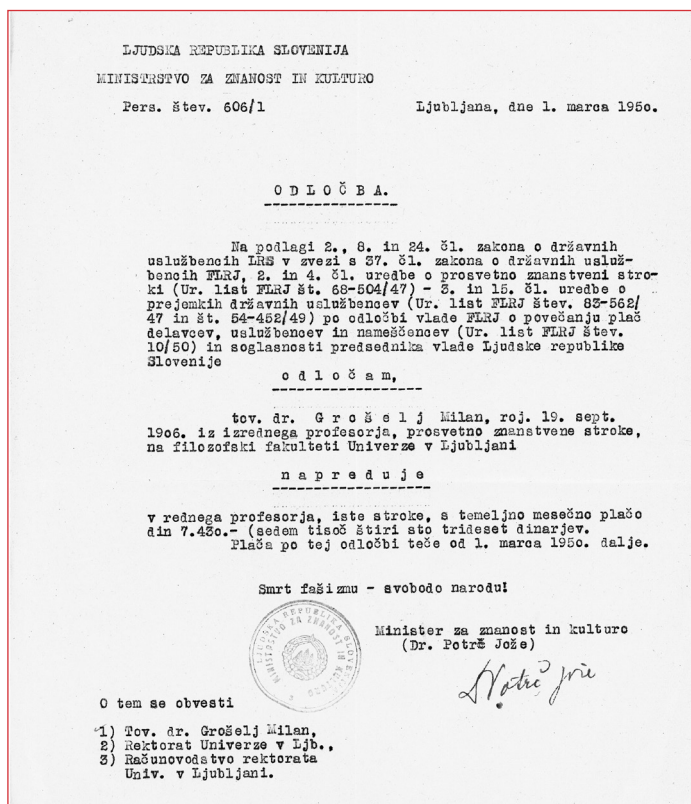
Od leta 1935 do 1940 je poleg polne zaposlitve na gimnaziji honorarno predaval na fakulteti, dokler ni bil 12. marca 1940 nastavljen kot docent. Z letnih seznamov predavanj, ki so potekala na univerzi, je mogoče razbrati, katere predmete je predaval; prvič je omenjen v poletnem semestru 1935/36, ko je kot honorarni predavatelj ob dr. Franu Bradaču, docentu na grški katedri, in dveh honorarnih sodelavcih, gimnazijskem profesorju dr. Ivanu Arnejcu (1876–1936)

in dr. Josipu Pipenbacherju, predaval Sintakso sklonov klasičnih jezikov in vodil latinski proseminar in seminar, na katerem je s študenti bral in predeloval rimskega zgodovinarja Salustija. Ker je tako pri Sintaksi sklonov kakor pri seminarju iz Salustija v seznamu predavanj pripisana zabeležka »nadaljevanje«, je oba predmeta najverjetneje poučeval že v zimskem semestru, čeprav to v seznamu predavanj ni zapisano. V naslednjih letih (od 1936/37 do 1939/40) so se zvrstila predavanja z različnih področij rimske književnosti, ki jih je poglobljajal z izborom seminarskega čtiva: Pregled rimskega zgodovinskega slovstva, pospremljen z branjem zgodovinarja Tacita (a tudi elegika Propertija) pri seminarju; Rimski epos, pospremljen s seminarjem o Vergiliju (in Petronijevem *Satirikonu*); Horacijeva dela in seminar o Horaciju; Rimska drama in seminar o Plavtovi komediji *Miles gloriosus* (*Bahavi vojščak*) in v zimskem semestru 1939/40 spet Historična sintaksa latinskih sklonov. V istem semestru je vodil seminar o pravljici o Amorju in Psihi, vključeni v Apulejev roman *Metamorfoze ali Zlati osel*; o tej je napisal tudi obsežen etnološki članek (gl. izbor). V poletnem semestru 1939/40 je pri predavanjih prišla na vrsto še Zgodovina rimskega govornišva, ki jo je pri seminarju spremljala historična sintaksa latinskega jezika. O teh temah je Milan Grošelj predaval v vsej svoji profesorski karieri, seveda pa jim je postopoma dodajal še nove: sintakso latinskega glagola, rimsko liriko, Tacitov jezik in v letu 1950/51 še povsem nov predmet, Uvod v klasično filologijo. Po potrebi je predaval tudi grško književnost – grško dramatiko, epiko, liriko, historiografijo – in še kot redni profesor vodil latinske ali grške seminarje in proseminarje.

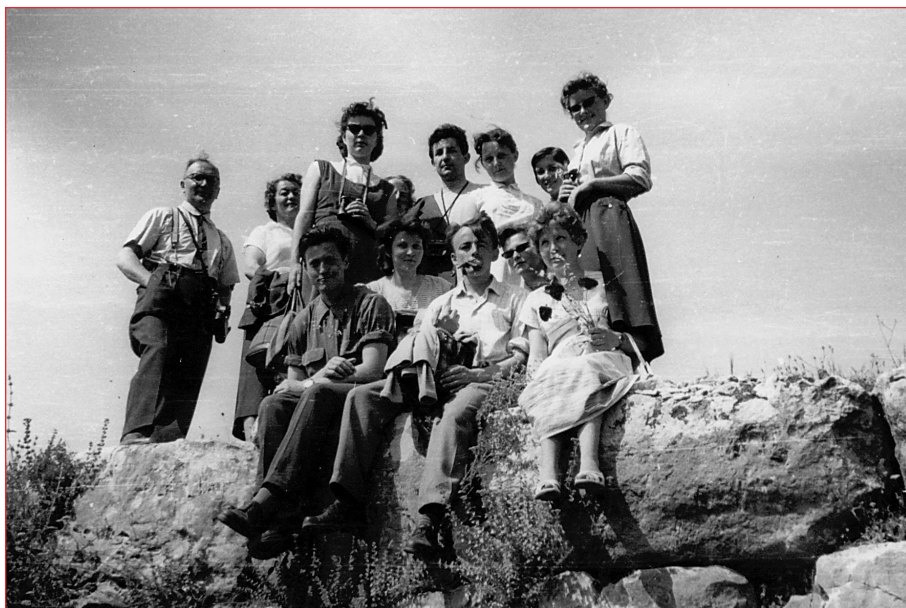
12. marca 1940 je bil Milan Grošelj naposled postavljen za rednega docenta na Filozofski fakulteti. 18. aprila 1940 je bil razrešen službe na ljubljanski Klasični gimnaziji in 19. aprila je nastopil docenturo. Že naslednje študijsko leto, 1941/42, pa je zaznamovala italijanska in pozneje nemška okupacija: sezname predavanj med letoma 1941 in 1943 so natisnjeni v italijanščini, trije semestri po italijanski kapitulaciji, namreč poletni semester 1943/44 in oba semestra 1944/45, po vsem videzu celo manjkajo. 5. januarja 1946 je bil postavljen za izrednega profesorja in 1. marca 1950 za rednega, istega leta je postal tudi fakultetni dekan, vendar je to funkcijo opravljal zgolj eno študijsko leto (1950/51). Zanimivo je, da je od leta 1959/60 do upokojitve redno predaval tudi na Oddelku za germanistiko in bil nekaj časa germanistični predstojnik; kot jezikoslovec je bil namreč usposobljen za pouk Uvoda v germansko filologijo, pozneje preimenovanega v Uvod v študij

germanskih jezikov. Leta 1958 ga je SAZU izvolila za dopisnega člana, leta 1977 je sprejel še redno članstvo.

Leta 1967 se je upokojil, vendar je še vedno sodeloval pri urejanju *Linguistice*, kot član medakademijskega odbora pa je sodeloval pri sestavljanju slovarjev srednjeveške in novoveške latinščine, ki ju je za ozemlje tedanje Jugoslavije pripravljala zagrebška akademija. Prvi slovar, *Lexicon latinitatis medii aevi Iugoslaviae*, je začel v snopičih izhajati v Zagrebu leta 1969; v knjižni obliki je izšel v dveh zvezkih leta 1973 in 1978. Drugi projekt, *Lexicon latinitatis recentioris aetatis Iugoslaviae*, pa kljub obsežnim pripravam in deloma že opravljenemu delu žal nikoli ni bil izpeljan do konca. V zvezi s tem slovarskim delom je Grošelj v *Linguistici* 15, št. 1, 1975, in 17, št. 1, 1978, objavil svoja poslednja znanstvena prispevka: poskusil je namreč dognati pravilne oblike in razlage za izbrane težavne ali nepravilne lekseme iz srednjeveške pismenosti. Dvanajst let po upokojitvi, 12. februarja 1979, je umrl.

Slika 14: Odločba o izvolitvi v rednega profesorja (1950).

Sliki 15 in 16: Dva utrinka z oddelčne študijske ekskurzije v Grčijo maja 1958. Poleg Milana Grošlja (obakrat skrajno levo), ki jo je organiziral in vodil, in njegove žene Zlate so se je udeležili Majda Gabrovšek, Smiljka Jovanović, Mirko Juteršek, Meta Masič, Matija Pogorelec, Ksenija Rozman, Primož Simoniti, Nataša Stanič, Jasna Šetinc, Jožica Škof, Zorka Šubic, Vlasta Tominšek in Franc Žužek.

SLOVENSKA
AKADEMIJA ZNANOSTI IN UMETNOSTI
V LJUBLJANI

JE NA SVOJI SKUPŠČINI
DNE 10. MARCA 1977. LETA
IZVOLILA

MILANA GROŠLJA

ZA REDNEGA ČLANA

V RAZRED ZA FILOLOŠKE IN LITERARNE VEDE

TA DIPLOMA PRIČA O TEM ČLANSTVU

V LJUBLJANI, DNE 10. MARCA 1977

GLAVNI TAJNIK

PREDSEDNIK

Slika 17: Listina o imenovanju za rednega člana SAZU (1977).

V času svojega delovanja kot dolgoletni predstojnik Oddelka za klasično filologijo je Milan Grošelj odločilno oblikoval ta študij na ljubljanski Filozofski fakulteti in ga dvignil na visoko raven. To mu je uspelo kljub številnim udarcem, ki sta jih zadala slovenski klasični filologiji vojna (klasično knjižnico je skoraj v celoti uničilo goreče nemško letalo, ki je strmoglavilo nanjo) in vse slabši položaj klasičnih jezikov v drugi polovici 20. stoletja. Njegovi učenci in študentje še danes poudarjajo bogastvo, doživetost in zavidljivo strokovno raven njegovih predavanj in seminarjev, nič manj pa tudi njegovo osebno zavzetost za slušatelje. Iz njegove šole so izšli vodilni slovenski klasični filologi, kot so akademik prof. dr. Kajetan Gantar,

akademik prof. dr. Primož Simoniti in pokojna prof. dr. Erika Mihevc-Gabrovec. V svoji skrbi za znanstveni tisk in druge oblike znanstvenega delovanja je bil med ustanovitelji in dolgoletnimi uredniki ugledne znanstvene revije *Linguistica*, ki izhaja na Filozofski fakulteti, in *Žive antike* v Skopju. Bil je sourednik dveh *Zbornikov Filozofske fakultete* (1950, 1955) in – skupaj z romanistom Stankom Škerljem – eden od pobudnikov Lingvističnega krožka na fakulteti. Krožek je bil ustanovljen 12. maja 1953 po zgledu praškega in zagrebškega lingvističnega krožka, redna srečanja ima še danes. Milan Grošelj je bil dejaven tudi mednarodno, saj je bil ustanovni član in nato član širšega odbora obnovljene Indogermanische Gesellschaft, najpomembnejše svetovne organizacije jezikoslovcev.

V spomin na življenje in delo tega slovenskega znanstvenika in pedagoga že vse od leta 2009, tj. od tridesetletnice njegove smrti, Društvo za antične in humanistične študije Slovenije vsako leto priredi interdisciplinarni znanstveni simpozij. Prvi trije »Grošljevi simpoziji« (2009, 2010, 2011) so potekali v prostorih njegove rojstne hiše, obnovljenega Malograjskega dvora v Kamniku, na katerem od leta 2009 visi tudi spominska plošča. Od leta 2012 dalje pa simpoziji (2012, 2013, 2014, 2015, 2017 in 2018) potekajo v prostorih ZRC SAZU v Ljubljani, v soorganizaciji Inštituta za arheologijo ZRC SAZU.

Slika 18: Spominska plošča prof. Milanu Grošlju na pročelju Malograjskega dvora.

1.2 Oris Grošljevega znanstvenega in strokovnega dela ter predstavitev izbora iz njegovih člankov

Pri pregledovanju in odbiranju Grošljevih strokovnih in znanstvenih prispevkov so mi bile v največjo pomoč predstavitve njegovih nekdanjih študentov, objavljene ob njegovi smrti 1979 v spominskih številkah dveh mednarodnih revij, ki ju je soustanovil. Med njimi izpostavljam dva članka prof. dr. Erike Mihevc-Gabrovec: »Prof. Dr. Milan Grošelj (1902–1979): Oris njegovega življenja in dela« (*Živa antika* 29, št. 1, 7–10) in »Über Prof. Milan Grošeljs wissenschaftliches Werk« (*Linguistica* 19, št. 1, 7–24). V isti številki *Linguistica* je izšel tudi poglobljen članek akad. prof. dr. Kajetana Gantarja »Profesor Milan Grošelj in literarna zgodovina« (prav tam, 25–37). Na osnovi teh pregledov in vrednotenj sem opravila izbor. Vanj sem poskusila zajeti vsa področja njegovega dela in jih prikazati z zglednimi primerki, ki sta jih avtorja posebej izpostavila zaradi kvalitete in pomena. Grošljeve članke sem tako razporedila v naslednja poglavja: 2.1. Pedagoška in poljudnoznanstvena besedila, 2.2. Prevodna kritika, 2.3. Slovnične študije, 2.4. Slogovne študije, 2.5. Etnološke raziskave literarnih virov in motivov in 2.6. Etimološke in leksikalne študije. To zaporedje ustreza kronološkemu zaporedju, v katerem se je Grošelj pretežno posvečal posameznim področjem.

S **pedagoškimi in poljudnoznanstvenimi besedili** se je največ ukvarjal v prvih petnajstih letih službovanja, ko je, kakor je opisano zgoraj, poučeval na gimnazijah. V tem obdobju je sam ali skupaj s klasičnim filologom in glasbenikom Markom Bajukom (1882–1961) pripravil obsežno komentirane šolske izdaje latinskih beril: Salustijevo zgodovinsko monografijo *Bellum Jugurthinum* (1938, z Bajukom), Ciceronove govore proti Katilini – *Orationes in Catilinam* (1938, z Bajukom), izbor Ovidijevih pesmi (1939, z Bajukom) in zvezek, ki vsebuje Ciceronov filozofski dialog *Cato Maior de senectute* in izbor Ciceronovih pisem in pisem Plinija mlajšega (1940, sam). Prispeval je tudi uvod k izboru iz Vergilijevih del, ki ga je sicer pripravil Rudolf Južnič (1940). Petnajst let pozneje, ko je bil že redni profesor na Filozofski fakulteti, se je vrnil k šolskim izdajam z izborom iz Tacitovih del (1954/55) in – v sodelovanju z Eriko Mihevc-Gabrovec – z izborom iz Horacijeve poezije (1954/55). V tem času, v letih 1951, 1953 in 1955, je tudi prispeval tri sintetične študije o antični književnosti. Kot opozarja Gantar (1979, 27–28), so to prvi problemski prikazi

antične književnosti v slovenščini, saj pisec ne niza zgolj imen, temveč se pogloblja v smeri razvoja, literarne tokove in probleme, kakršna sta razmerje med družbo in književnostjo v antiki in odsev tega razmerja v književnih delih. Od teh sintetičnih študij sem vključila v izbor »Pregled grške in rimske literature« (1953), ki ga je napisal za *Latinsko berilo za gimnazije*. Med poljudnoznanstvena dela pa sodita tudi, denimo, zgodnejši razpravi v *Spomenicah društva prijateljev humanistične gimnazije* (1936 in 1938), ki govorita o pomenu antične tradicije in pouka klasičnih jezikov.

Za širšo – in kajpada strokovno – javnost so zanimive tudi Grošljeve sicer maloštevilne **recenzije**. Izbrali smo njegovo kritiko prvega, fragmentarnega Sovretovega prevoda *Iliade* (1942). V natančni razčlembi je opozoril, denimo, na metrične pomanjkljivosti v prevodu, nedoslednosti pri slovenjenju grških imen in nerazumljivost nekaterih starinskih besed, obenem pa dopolnil in korigiral podatke v prevajalčevem »Uvodu«. V svojem prevodu celotne *Iliade* (1950) je Sovre marsikatero od teh pripomb upošteval in besedilo dejansko izboljšal.

S **slovnimi študijami**, pretežno v zvezi z latinščino, se je Grošelj izčrpno ukvarjal že v doktorski disertaciji »Iz sintakse latinskega genitiva in dativa«. Široka razgledanost, ki jo je vztrajno širil s sistematičnim usvajanjem tujih jezikov, pozornost, ki jo je posvečal psihološkim, antropološkim in sociološkim dejavnikom pri razvoju jezika, in fotografski spomin so mu omogočili zaznati številne vzporednice med jeziki in razložiti več pojavov v latinskem sklonoslovju, ki dotlej niso bili zadovoljivo pojasnjeni. Med takšne trde orehe sodita odgovor na vprašanje, zakaj se genitiv kolektivne ednine, v nasprotju z drugimi skloni, v latinščini najde le izjemoma, in prepoznanje pomembne vloge dativa »iudicantis« pri nastanku dativa.¹ Kakor je bilo razvidno iz njegovih predavanj, je latinsko sklonoslovje sistematično preučil v celoti, vendar žal nikoli ni objavil načrtovane monografije. Veliko sklonoslovnih izsledkov je strnil v dveh skupinah člankov v *Razpravah SAZU*, naslovljenih »Philologa« (1944) in »Philologa II« (1950), poznejše slovnice študije pa v revijalnih objavah v *Živi antiki*, *Linguistici*, *Slavistični reviji* in drugih slovenskih in mednarodnih publikacijah. V sklonoslovnih raziskavah je rad prestopal meje latinščine in segal v pester nabor

---

1 Dativ *iudicantis* izraža pomen, ki ga najdemo v povedih kot »Ille *mibi* non est liber, cui mulier imperat«, db. »*Meni* (= zame, po mojem mnenju, v mojih očeh) ni svoboden tisti, ki mu ukazuje ženska«. (Op. N. G.)

indoevropskih jezikov; omenimo samo študijo »Iz sintakse vokativa« (1944), ponatisnjeno v našem izboru, v kateri sistematično preučuje naslavljanje (moških) sogovornikov in (ženskih) sogovornic v grščini, latinščini, hetitsčini, sanskrtu, romanskih, germanskih, slovanskih jezikih in v albanščini. Nekoliko manj se je posvečal drugim besednim vrstam poleg samostalnika – glagolu, pridevniku – in stavčni skladnji. Z roko v roki z njegovimi slovničnimi študijami pa gredo tudi tekstnokritični članki, kakršen je »O dozdevni interpolaciji v Caes. B. G. III 20, 1« (1950).

Kljub znanstveni eksaktnosti in filološki akribiji se Milan Grošelj ni omejil na pozitivistično znanost. Kakor je razvidno iz predavanj, ki jih je obiskoval med študijem, ga je vseskozi privlačila umetnost, tako upodabljajoča kot besedna. Poglobljeno je preučeval **stilistiko** v antični prozi in poeziji in delil s slušatelji na seminarjih veliko pretanjenih opažanj. Toda za objavo je pripravil predvsem interpretacije *Pesmi* ali *ód* (*Carmina*) rimskega lirika Horacija, ki mu je bil s svojim prizadevanjem za umirjenost in umerjenost, z nekakšno modro resignacijo, porojeno iz številnih življenjskih preizkušenj, duhovno zelo blizu. Študijo o Horaciju je zasnoval velikopotezno: pri *vseh* njegovih odah je nameraval preučiti, s kakšnimi jezikovnimi (fonetičnimi, morfološkimi, skladenskimi) sredstvi, denimo z besednim redom in z dolžino in zgradbo stavčnih členov, pesnik ustvari želeni »afekt«, razpoloženje. Prvi dve knjigi Horacijevih od je analiziral v skladu z načrtom in svoje eksplikacije izdal v zborniku FF pod naslovom »O vplivu afekta na stilizacijo Horacovih od: I. del (I. in II. knjiga)« (1950); v svojem izboru navajam tiste, ki jih je Erika Mihevc-Gabrovec označila kot »wahrhaftig wahre Meisterleistungen« (1979, 18). Toda čeprav je strokovna javnost izrazila priznanje njegovim analizam, so se pojavile tudi kritike – predvsem očitka, da je na silo iskal vpliv afekta celo v tistih pesmih, kjer afekta kratkomalo ni, in da je izraznost posameznega sredstva, na primer prepletajočega se besednega reda, v različnih pesmih tolmačil različno. Morda ga je to odvrnilo od tega, da bi v knjižni obliki objavil še II. del, tj. analizo tretje in četrte Horacijeve knjige, čeprav je imel gradivo že pripravljeno. Posamezne interpretacije je nato objavil revijalno in v njih po Gantarjevem mnenju (1979, 30–31) opazno izmojstril svoj literarnoteoretski pristop; dve taki interpretaciji sedme in sedemnajste ode iz tretje knjige prinaša članek »Dve Horacovi pesmi« (1953).

Kot smo že nakazali, je Grošlja vseskozi zanimalo etnološko, antropološko, sociološko raziskovanje proizvodov človekovega uma. V tej luči je preučeval razvoj jezikov, a tudi literarne vire in motive. Kako privlačne so bile zanj **etnološke** teme, se je jasno kazalo pri univerzitetnih proseminarjih, ki jih je rad sklenil z branjem in razlago odlomkov iz Ovidijeve pesnitve *Fasti* (*Rimski koledar*), med znanstvenimi razpravami pa sodi na etnološko področje zlasti študija »O tipu pravljice o Amorju in Psihi« (1942).

V zadnjih dvajsetih letih znanstvenih raziskav se je Milan Grošelj intenzivno posvetil **etimološkim študijam** – področju, ki se je lepo ujemalo z njegovim pregledom nad indoevropskimi jeziki in nagnjenjem k iskanju vzporednic med njimi. Medtem ko se je v obravnavah slovnice osredotočil na latinščino, se je v etimologijah ukvarjal predvsem z grščino, manj pa z latinščino in slovanskimi jeziki. Objavil je približno 460 etimologij, od katerih so številne našle mesto v pomembnih domačih in tujih slovarjih. Hjalmar Frisk, denimo, ga v svojem grškem etimološkem slovarju *Griechisches Etymologisches Wörterbuch* (Heidelberg, 1954–1972; prosto je dostopen na spletni povezavi <http://ieed.ullet.net/friskL.html>) citira pri 110 geslih; njegove predloge velikokrat sprejme, včasih pa z njimi polemizira ali opozarja na njihovo drznost. Svoje etimološke razlage je Grošelj naknadno še dopolnjeval (tak primer je φύλαξ, naveden v našem izboru z naslovoma »Phýlax: prvič« in »Phýlax: drugič«) ali katero med njimi celo zavrgel. S svojimi etimologijami je osvetlil ali prispeval k osvetlitvi ključnih izrazov iz književnosti in s sorodnih področij, denimo iz Dionizovega kulta, povezanega z dramatiko; iz tega nabora sem v izbor vključila besede διθύραμβος, Σιληνός, σάτυρος, Σεμέλη, Διόνυσος kakor tudi έρανος, Θαργήλια (praznik), λύρα in Μέσατος (ime tragiškega pesnika). Etimologija mu je bila v pomoč celo pri komentiranju homerskih mest (npr. *Iliada*, I, 203 ali II, 843). Ravno z etimološkim delom je dosegel največ priznanja med domačimi in tujimi jezikoslovci.

Za sklep je potrebna še kratka uredniška opomba. Ker gre za zgodovinski dokument, za ponatis že izdanih člankov, nisem spreminjala formata citiranja in rabe ležečega tiska, ki variirata od publikacije do publikacije, prav tako načelno nisem posodabljala jezika. Za minimalen poseg sem se odločila le v primerih, ko se je izvirno besedilo (raba ločil, zapis besed) tako oddaljilo od sodobnih pravopisnih pravil, da bi dandanes ustvarjalo videz napačnosti,

in v primerih, ko je zanesljivo šlo za napako ali zatipk. Na mestih, kjer bi avtorjeva raba okrajšav lahko otežila razumevanje ali identifikacijo vira, sem te ob prvi omembi razvezala v oglatih oklepajih. Po dogovoru z založbo sem tudi zamenjala razprto pisavo pomembnih besed s krepkim tiskom. Povzetkov in izvlečkov nisem vključevala. Članki so napisani pretežno v slovenščini, zlasti nekateri krajši etimološki prispevki (»Etyma«) pa so v latinščini; v začetku je namreč objavljaj etimologije v slovenščini in jih opremiljal s francoskimi povzetki, vendar so bili ti za tujejezične bralce preskopi, zato je pozneje tudi v glavnem besedilu prispevkov uporabljal mednarodno razumljiv jezik – latinščino.

1.3 Bibliografija

Seznam temelji na članku Martina Benedika, 1979: »Bibliografija prof. Milana Grošlja«, *Linguistica* 19, št. 1, 39–43.

A. Knjige

1. Salust, *Bellum Iugurthinum* (skupaj z M. Bajukom). Tekst in komentar. Ljubljana, 1938, 100 + 63 str.
2. Cicero, *Orationes in Catilinam* (skupaj z M. Bajukom). Tekst in komentar. Ljubljana, 1938, 41 + 43 str.
3. Izbor iz Ovidovih pesmi (skupaj z M. Bajukom). Tekst in komentar. Ljubljana, 1939, 96 + 99 str.
4. Cicero, *Cato Maior de senectute*. – *Rimska pisma*. Tekst in komentar. Ljubljana, 1940, 80 + 64 str.
5. *Izbor iz Tacitovih del*. 1: Tekst. Ljubljana, 1954, 144 str. 2: Komentar. Ljubljana, 1955, 84 str.
6. Q. Horatius Flaccus, *Izbrana dela* (skupaj z E. Mihevc). 1: Tekst. Ljubljana, 1954, 197 str. 2: Komentar. Ljubljana, 1955, 156 str.

B. Razprave in članki v znanstvenih in strokovnih publikacijah

7. O naših starih geografskih imenih. – *Časopis za zgodovino in narodopisje* (Maribor) 27, 1932, 192–194.
8. Iz sintakse latinskega genetiva in dativa. Disertacija. Ljubljana, 1934 (izvleček), 16 str.

9. Humanizem in klasična filologija drugod. – *Spomenica društva prijateljev humanistične gimnazije*. Ljubljana, 1936, 1–8.
10. Na prelomu dveh dob v starem veku. – *Spomenica društva prijateljev humanistične gimnazije*. Ljubljana, 1938, 11–15.
11. Uvod v: Južnič, *Izbor iz Vergilovih del*. Ljubljana, 1940, 5–14.
12. O tipu pravljice o Amorju in Psihi. – *Etnolog* (Ljubljana) 15, 1942, 62–70. (S povzetkom: Ex quo fonte fabula de Psyche et Cupidine Apuleiana manaverit)
13. Philologa. – *Razprave SAZU 2, filozofsko-filološko-historični razred*. Ljubljana, 1944, 125–165.
14. Sintaksa latinskih sklonov (strojepis). Ljubljana, 1945, 144 str.
15. O vplivu afekta na stilizacijo Horacovih od. – *Zbornik Filozofske fakultete v Ljubljani 1*, 1950, 29–131. (S povzetkom: Le rôle stylistique de l'affectivité dans les odes d'Horace)
16. Philologa 2. – *Razprave SAZU 1, razred za filološke in literarne vede*. Ljubljana, 1950, 111–132.
17. Abundantni reflektivni zaimki in medij. – *Slavistična revija* (Ljubljana) 3, 1950, 414–418.
18. Družba in literatura v antiki. – *Živa antika* (Skopje) 1, 1951, 59–67. (S povzetkom: Société et littérature dans l'antiquité)
19. Etyma Graeca. – *Živa antika 1*, 1951, 121–131.
20. Etyma Latina. – *Živa antika 1*, 1951, 249–252.
21. De accusativi durativi usu. – *Živa antika 1*, 1951, 252.
22. Etyma Graeca. – *Živa antika 1*, 1951, 253–265.
23. Predgr. φόρμιγγ. – *Slavistična revija 4*, 1951, 250.
24. Neizkoriščene glose. – *Slavistična revija 4*, 1951, 262–264.
25. Etyma Graeca. – *Živa antika 2*, 1952, 65–77.
26. Quid φρένες μέλαιναί apud Homerum A 103 significant. – *Živa antika 2*, 1952, 77.
27. Etyma Graeca. – *Živa antika 2*, 1952, 205–220.
28. Konj iz vode in ime Kentavrov. – *Slovenski etnograf* (Ljubljana) 5, 1952, 195–196. (S povzetkom: A propos du nom de centaure)
29. Dve Horacovi pesmi. – *Živa antika 3*, 1953, 74–78. (S povzetkom: Deux odes d'Horace)

30. Alkaj in Katul. – *Živa antika* 3, 1953, 169–171. (S povzetkom: Alcée et Catulle)
31. Pregled grške in rimske literature. – V: *Latinsko berilo za gimnazije*. Berilo in komentar sestavili A. Bertonselj, J. Fašalek, D. Golob, J. Ilc, R. Južnič, S. Kopriva, I. Sivec, A. Šašel. Ljubljana, 1953, 3–11.
32. Etyma Graeca. – *Živa antika* 3, 1953, 195–208.
33. De instrumentali similitudinis. – *Živa antika* 3, 1953, 64.
34. Μέγας ὄρκος. – *Živa antika* 3, 1953, 109.
35. Lat. mustela. – *Živa antika* 3, 1953, 168.
36. Διθύραμβος. – *Živa antika* 3, 1953, 209–213.
37. Lat. esurio. – *Živa antika* 3, 1953, 214.
38. Prachellenica. – *Živa antika* 4, 1954, 164–167.
39. Etyma Graeca. – *Živa antika* 4, 1954, 168–177.
40. Etyma Latina. – *Živa antika* 4, 1954, 178–181.
41. Etyma Latina. – *Živa antika* 4, 1954, 302.
42. Etyma Graeca. – *Živa antika* 4, 1954, 303–304.
43. Μέσατος. – *Živa antika* 4, 1954, 305.
44. Etyma Slavica. – *Slavistična revija* 5–7, 1954, 121–124 in 423–424.
45. Etyma Graeca. – *Živa antika* 5, 1955, 111–112.
46. Etyma Latina. – *Živa antika* 5, 1955, 117.
47. O posesivnem adjektivu v slovanščini in toharščini. – *Linguistica* (Ljubljana) 1, 1955, 2–10. (S povzetkom: Sur l'adjectif possessif en slave et en tokharien)
48. Notes d'étymologie latine. – *Zbornik Filozofske fakultete v Ljubljani* 2, 1955, 377–390.
49. A propos des adjectifs verbaux en -to-/-no-. – *Linguistica* 1, 1955, 33–35.
50. Etyma Graeca. – *Živa antika* 5, 1955, 227–231.
51. De voce quadam Lydia. – *Živa antika* 5, 1955, 231.
52. Retorično vprašanje v 2. osebi. – *Živa antika* 5, 1955, 265–266. (S povzetkom: Sur l'interrogation rhétorique à la 2e personne)
53. Razvoj antične literature. – *Nova obzorja* (Maribor) 8, 1955, 482–489.
54. Notes d'étymologie grecque. – *Razprave SAZU* 2, razred za filološke in literarne vede, 1956, 31–61.
55. Etyma Graeca. – *Živa antika* 6, 1956, 50–57.
56. Etyma Graeca. – *Živa antika* 6, 1956, 235–238.
57. Sur quelques mots crétois. – *Linguistica* 2, 1956, 53–54.

58. Etyma Graeca. – *Živa antika* 7, 1957, 40–44.
59. Etyma Graeca. – *Živa antika* 7, 225–229.
60. Etyma Latina. – *Živa antika* 8, 1958, 33–34.
61. Deux racines lourdes en grec. – *Izsledvanija v čest na akad. Dimit'r Dečev*. Sofija, 1958, 73–74.
62. Sur les origines du jer dur final. – *Linguistica* 4, 1961, 55–57.
63. Zum gotischen gen. pl. auf -ē. – *Linguistica* 6, 1964, 85–86.
64. Grška paralela k shrv. aoristu. – *Filološki pregled* (Beograd) 3–4, 1964, 185–186.
65. O rabi preteklih časov v Brižinskih spomenikih. – *Linguistica* 9, 1969, 13–15. (S povzetkom: Über den Gebrauch der Vergangenheitstempora in den Freisinger Denkmälern)
66. De nonnullis vocibus in Lexico latinitatis medii aevi Iugoslaviae fasc. I & II obviis. – *Linguistica* 10, 1970, 85–88.
67. Prešernov grški citat. – *Jezik in slovstvo* 16.4, 1970/71, 121.
68. De sampsa et sandapila. – *Živa antika* 21, 1971, 134.
69. Griblje. – *Linguistica* 12, 1972, 101.
70. O priponi -in. – *Slavistična revija* 20, 1972, 41–42. (S povzetkom: Zum Suffix -in)
71. Slov. adraš »Quercus ilex«. – *Linguistica* 13, 1973, 210.
72. Dve Trubarjevi besedi. – *Linguistica* 14, 1974, 25. (S povzetkom: Zwei Wörter Trubars)
73. De nonnullis vocibus in Lexico latinitatis medii aevi Iugoslaviae (A–P) obviis. – *Linguistica* 15, 1975, 71–72.
74. De nonnullis vocibus in Lexico latinitatis medii aevi Iugoslaviae (A–P) obviis. – *Linguistica* 17, 1978, 123.

C. Ocene in poročila

75. A. Vilhar, Latinska čitanka za 5. razred gimnazija. – *Glasnik Profesorskog društva* 10, 1929, 731–733.
76. K. Oštir, Kleinasiatische Termilai. – *Časopis za zgodovino in narodopisje* 26, 1931, 18–130.
77. Iliada. Priredil A. Sovrè. – *Čas* (Ljubljana) 36, 1942, 176–180.
78. Sprachgeschichte und Wortbedeutung. *Festschrift Albert Debrunner*. Bern, 1954. – *Linguistica* 2, 1956, 62–64.

D. Razno

79. Franc Ksav. Lukman. – *Letopis SAZU* 9, 1959, 78–81.
80. Prof. Anton Sovre. – *Živa antika* 12, 1962, 406.
81. Anton Sovre. – *Letopis SAZU* 14, 1964, 36–38.
82. Prof. dr. Karel Oštir. – *Živa antika* 23, 1973, 252.
83. Prof. Karel Oštir – petinosemdesetletnik. – *Slavistična revija* 22, 1974, 83–88.

E. Uredniško delo

84. *Zbornik Filozofske fakultete*. 1: Ljubljana, 1950, 2: (Skupaj z J. Korošcem) Ljubljana, 1955.
85. *Živa antika*, Skopje. Soustanovitelj in sourednik od 1951 do 1971 (21 zvezkov).
86. *Linguistica*, Ljubljana. Ustanovitelj skupaj s S. Škerljem, član uredniškega odbora od 1955 do 1978 (18 zvezkov).
87. *Lexicon latinitatis medii aevi Iugoslaviae*. 1: Zagreb, 1973, 2: Zagreb, 1978. Član »Odbora triju akademija za Rječnik srednjovjekovnog latiniteta Jugoslavije«.²

---

2 Zadnjo točko dodala N. G.